

Espèces d'espaces

Stéphanie Baechler & Charlotte Eta Mumm

On sent confusément des fissures, des hiatus, des points de friction, on a parfois la vague impression que ça se coince quelque part, ou que ça éclate, ou que ça cogne. Nous cherchons rarement à en savoir davantage et le plus souvent nous passons d'un endroit à l'autre, d'un espace à l'autre sans songer à mesurer, à prendre en charge, à prendre en compte ces laps d'espace.

Georges Perec, "Prière d'insérer", *Espèces d'espaces*, 1974

De tentoonstelling *Espèces d'espaces* brengt twee kunstenaars samen die verschillende soorten ruimtes en ruimtelijkheid behandelen. Stéphanie Baechler en Charlotte Eta Mumm wonen en werken allebei in Amsterdam. Textuur en materialiteit nemen in hun beide praktijken een belangrijke plaats in. Ze hebben allebei een bepaalde voorliefde voor klei. Dat is niet onbelangrijk, want hoewel keramiek niet de meest aanwezige discipline is in deze tentoonstelling, informeert het wel hun omgang met de constructie en tastbaarheid van een beeld. Ze kozen samen de titel, naar een boek van Georges Perec en meer bepaald naar zijn korte inleiding, die bedoeld was om ergens in het boek in te voegen. Zijn tekst beschouwt het begrip 'ruimte' bondig, maar breed: een omgeving waarin we ons bevinden, die we kunnen observeren, maar die we zelden aan diepgaand onderzoek of reflectie onderwerpen.

Stéphanie Baechler verbleef vorig jaar drie maanden in Caïro, waar ze tijdens een residentie van Pro Helvetica in het Wissa Wassef Art Center Egyptische weeftechnieken aanleerde. Ze creëerde er een reeks wandkleden en geknoopte tapijten, maar ook sculpturen in palmhout. Onder het autoritaire regime van president Abdel Fattah el-Sisi moeten hele buurten wijken voor de bouw van nieuwe bruggen en autosnelwegen. Honderden gezinnen worden bevolen hun huis te verlaten. Het resultaat is dat de chaos en drukte van Caïro nog versterkt is door de aanwezigheid van half afgebroken gebouwen en het bijhorende puin. In haar kleine wandtapijten geeft Baechler vrij letterlijk weer wat ze zag: doorsnedes van woonhuizen, gehalveerde straten, en auto's bedekt tegen het stof – getuigen van ontheemding.

De ambivalentie van de beelden is confronterend. De harde verwoesting van het onderwerp en de geduldige, verzorgde en constructieve techniek van het weven zijn in elkaar vergroeid. Geïnspireerd door kunsthistorici als Seth Siegelaub en Aby Warburg beschouwt Baechler haar werken graag als vehikels van beelden. De materialiteit zelf is een communicatiemiddel. Hetzelfde geldt voor de hekken van palmhout en de schilderijen op palmhout, geïnspireerd door handgemaakte kisten waarin brood, groenten en fruit worden verkocht. De geschilderde beelden verwijzen naar onschuldige, kleurrijke kinderkamers die soms blootgesteld zijn in een half vernield gebouw; sporen van een dagelijks en intiem leven.

'As a stranger, you are blind even if you can see' – deze uitdrukking gebruiken een Egyptische kunstenaar en curator in de publicatie waarmee Baechler haar residentieproject afsloot. Met een geografische en psychologische afstand is het mogelijk om ook schoonheid in de vernieling te vinden; keiharde werkelijkheid wordt een autonoom beeld met esthetische kwaliteiten die een verwoest leven én een politieke realiteit vertalen. Dat is geen ontkenning, maar ook een vorm van sluimerende hoop. Zoiets als ook *The Destroyed Room* van Jeff Wall in zich draagt: destructief, maar ook subliem. Tragiek, maar ook transformatie.

Ik herinner me een les in de middelbare school, waarin een leerkracht de menselijke geest vergeleek met een huis: herinneringen en gevoelens zitten in een kamertje, waar je ze kan achterlaten achter een gesloten deur, of waar je ze kan bezoeken. Maar er zijn ook gangen, waar gedachten misschien

ongewenst dwalen, deuren waardoor ideeën ontsnappen of ramen waarlangs een verloren gewaande herinnering binnenwaait. En soms komen de muren op je af.

Charlotte Eta Mumms werken spelen zich af in een innerlijke ruimte. Haar schilderijen en glas-in-loodcollages neigen naar abstractie en ontstaan in een wisselwerking tussen de kunstenaar en het werk zelf. Zo is het kaderwerk van haar schilderkundige beeld dragers vaak opgebouwd uit restmaterialen. De grillige vorm die zo ontstaat, dwingt het canvas in allerlei gespannen houdingen, en voegt ook textuur, schaduw, sculpturaliteit toe. Het glas in lood laat dan weer licht toe als extra dimensie. De impact van de gedeeltelijke transparantie van de werken, hun intentionele afstand van de muur en hun veranderlijke kleur-, licht- en schaduwspel, hangt af van de ruimte en de positie van de kijker.

In welk materiaal dan ook werkt Mumm met paradoxen. Weifelend tussen vervaging en herkenning duiken de werken openhartig in de misvattingen van onze communicatie, op een innerlijk niveau (tussen hart en brein, tussen bloed en organen, tussen geest en huid) of van binnen- naar buitenwereld. Zoals het glas of de huid van het canvas waarmee ze werkt, heeft ook het leven een zekere porositeit. Wisselende omstandigheden en condities gaande van externe factoren tot emoties bepalen mee onze tijdsbeleving – ook dat is een ruimte waarin we ons bewegen. Verschillende dimensies, verhalen en ervaringen lijken elkaar tegen te werken maar bestaan, paradoxaal genoeg, in een parallelle stroom.

Een kunstwerk bestaat hoe dan ook niet maar uit één, twee of drie dimensies. Een kunstwerk is een metaversum op zich. Een kunstwerk is een fysieke aanwezigheid, die zich aanpast naargelang de context en de ruimte, maar ook de kijker. Het lichaam van de kijker gaat een relatie aan met de fysieke kenmerken van het werk en zo onrechtstreeks ook met de kunstenaar. Elke kijker heeft bovendien een unieke verhouding met elk werk. Die is onderworpen aan voorwaarden zoals schaal, gemoed, achtergrond, licht, tijd en uiteraard ook ruimte. Per definitie heeft de architecturale context waarin we ons bewegen een enorme impact op onze (zintuiglijke en energetische) gewaarwording.

In een metafysische dimensie tussen architectuur en bestaan vinden Baechler en Mumm hun *Berührungspunkt*, hun raakpunt (maar het woord zou ook wel vrij vertaald kunnen worden als 'ontroeringspunt'). Ze ondervinden breuken, hiaten, fricties; dingen die wringen, ontploffen of botsen. Terwijl ze zich van de ene ruimte in de andere bewegen, onderzoeken ze hun beloop en hun impact. Zo gaan hun werken niet zozeer over architectonische kwaliteiten, maar over de condities van het (over)leven zelf: de omgeving waar we veilig zijn, kunnen schuilen, onszelf kunnen zijn, de ruimte die we mogen innemen en mogen inkleden, de ruimte die ons ook door anderen kan afgenomen worden. Een ruimte van zekerheid, maar ook ruimte latend voor openheid, ambivalentie, fluiditeit, transformatie.

Tamara Beheydt